

DEKREPITERA, v. n. 1. (kem.) Säges om salter, som spraka, då de kastas i elden, t. ex. koksalt. — *Dekrepterande*, n. 4. o. *Dekrepterering*, f. 2. [Decr.—]

DEKRET, -ét, n. 3. o. 5. Påbud, förordning. [Decr.—]

DEKRETERALER, --år, n. pl. 3. Samlingar af påfvebref och påfliga beslut, hvilka genom gammal häfd med tiden erhöilo laga kraft. Skrifves äfv. *Decretaler*.

DEKRETERA, v. a. 4. Påbjuda, förordna, stadga. [Decr.—]

DEL, m. 2. Något, som ingår i sammansättningen, bildningen, begreppet af ett antingen materiellt eller blott tänkt helt. 1) Ett af de särskilda ting, af hvilka något består, och som låta skilja sig ifrån hvarandra på det sätt, att de äfven sedermera äro någonting hvar för sig materiellt bestående. *Hjulen äro d-ar af en vagn. Sverige är en d. af Europa, Södermanland en d. af Sverige och Södertörn en d. af Södermanland. Verldens fem d-ar. Likartade, olikartade d-ar. Väsentliga, integrerande d-ar.* — Ingår för denna bem. i sammansättningarna: Hufvuddel, Verldsdel, Stadsdel, Maskindel, m. fl. — 2) En bestämmd mindre storhet, vare sig tal, mått, mål eller vigt, hvilken innehålles uti en annan bestämmd storhet. *Två är en d. af femtio. En aln är en d. af en famn. Tre sjerdingar äro en d. af en tunna. Ett pund är en d. af ett skeppund.* — Hit höra sammansättningarna Treddjedel, Fjerdedel, Tiondedel, Hundradedel, o. s. v.; Vigtidel, m. fl. — *Syn. Part.* — 3) Obestämdt antal; äfv. afseende, hänsigt, omständighet. *En d. af rikets inbyggare, af arméen, af embetsmännen. En d. af frukten har blifvit skänd. Större d-en af riksdagsmännen voro emot förslaget. En d. kommo, en d. gingo. Till större d-en, hvad de flesta beträffar. Till en d., hvad några, somliga beträffar; se äfv. *Delvis*. Till en stor d., hvad många beträffar, i många afseenden. Till större d-en. Till någon d., hvad somliga beträffar, i visst afseende. Till alla d-ar, i alla afseenden, helt och hållet. I den d-en, i det afseendet, i den punkten, hvad det argår. I många d-ar, i många afseenden, fall, omständigheter. I de minsta d-ar, i de minsta omständigheter.* — *Syn. Part.* — 4) Hvad som man föreställer sig afsöndradt ifrån något annat, antingen i verkligheten bestående eller blott tänkt. *En d. af himmelen är betäckt med moln. En d. af sjön, närmast stranden, är lugn. En d. af trädet är förtorkad. En d. af lifvet. En d. af hans tid användes dertill. En d. af hans makt. Omdömet är en väsentlig d. af snillet.* — *Syn. Stycke.* — 5) a) Mindre storhet, som genom delning afsöndras eller blifvit afsöndradt ifrån en större. *Dela något i två, tre, i lika d-ar. Hugga, skära, klippa något i två d-ar. Skära en rät linie i tre lika stora d-ar. D-arne af ett tal. En bok i fyra d-ar. D. för d., del efter del, del mot del, delvis, afdelningsvis.* — *Syn. Part, Stycke; (af bok) Band, Tom, Häfte.* — b) En af de mindre storheter, hvari ett helt, som skall fördelas emellan flere, blifvit sönderdeladt. *Arsvet skiftades i fyra lika d-ar. Skära en kaka i tio d-ar och utdela dem bland gästerna. Han fick så och så mycket på sin d. Stenhuset faller på hans d. Han har för sin d. att erlægga 2 R-dr.* — Brukas i en stor mängd talesätt, såsom: *För min d., hvad mig beträffar. För min enskilda*

*d., hvad mig enskilt angår. Han för sin d. bifaller, hvad honom angår, så bifaller han. Hvar och en för sin d. För ingen d., alldeles icke, på intet sätt. För all d. uttrycker en högre grad af önskan, angelägenhet, nödvändighet, t. ex.: För all d., gör det; han måste för all d. göra det (Syn. Ändtligen, Framför allt). För någon d., på något sätt, i något afseende, t. ex.: Om jag för någon d. kan, så skall jag visst uppfylla er önskan. En god d. större, bredare, mycket, betydligt större, bredare. Vara nöjd med sin d., med sin lott, sitt öde. Hafva d. i, vara delägare uti; äfv. vara delaktig af, uti, t. ex.: Hafva d. i en affär, en skeppsladdning, ett bolag; hafva d. af ett löfte, i vissa förmåner; hafva d. i en sammansvärjning, ett brott; han har ingen d. i den saken, är utan allt deltagande deri, har deri ingen skuld, har dermed intet att göra. Hafva sin goda d. af något, hafva mycket af något, t. ex.: Hon har sin goda d. af könets fäfsnga. Taga d. uti, se Deltaga. Blifva till d., tillfalla, tilldelas, t. ex.: Otack har blifvit honom till d. för allt det goda, han gjort, har blifvit hans lön, lott. Få, erhålla d. af, underrättas om; (rätteg. o. adm.) få sig tillställt, t. ex.: Jag har fått d. af en viss hemlighet, af hennes bekymmer; han fick i går d. af handlingarna, af aktors påstående. Tre månader efter erhållen d. af domen. Få sin d. af, jemte en eller flera andra mottaga, få vidkännas, röna, t. ex.: Jag fick också min d. af artigheterna, af stickorden, af lezan. Få, gifva någon sin beskärda d., hvad han förtjent, förskyllat. (Fam.) Han har fått sin d., nog, hvad han förtjent; äfv. blifvit dödad. Gifva d. af, underrätta, tillkännagifva, meddela; äfv. (rätteg. o. adm.) tillställa, meddela, t. ex.: Han har gifvit mig d. af husets ställning, af sina bekymmer; rätten har gifvit mig d. af handlingarna i målet. I sednare bem. säger man äfv.: Begära d. af (handlingar, en skrift, ett påstående, o. s. v.). — Ingår i åtskilliga sammansättningar, såsom: Arfvedel, Skiftesdel, Bolagsdel, m. fl. — *Syn. Andel, Anpart, Lott, Part.* — 6) Säges om vissa kroppsdelar, med afseende på helsa och sundhet. *En frisk, sjuk, lidande d. De ädlare d-arne.* I plur. och definit form brukas ordet i samma mening som *Födslodelarne*.*

DELA, v. a. 1. o. 2. 1) Skilja ett antingen verkligt eller blott tänkt helt i två eller flera delar (bem. 3, a). *D. något i två, tre lika stora d-ar. D. en armé i tre divisioner. D. en stad i distrikter. D. en cirkels omkrets i 365 grader.* — *D. af, i'n, sönder, se Afdela, &c.* — *Syn. Afdela, Stycka, Skifta, Indela.* — 2) Afskilja något i flera särskilda delar (bem. 3, b), för att göra utdelning af dessa mellan ett visst antal personer. *Han har d-t sin förmögenhet i lika lotter emellan sina barn. D. bytel. D. af sitt åt de fattiga, gifva af sin egendom åt de fattiga. D. ifrån sig, utdela af hvad man äger.* — *D. út, se Utdela.* — *Syn. Utdela, Fördela, Skifta, Utskifta.* — 3) a) Efter viss öfverenskommelse taga hvar sin andel (bem. 3, b) af ett helt; b) äfv. jemte andra taga sin andel af ett helt. a) *De hafva d-t summan emellan sig. Delen detta emellan eder. b) D. med någon. D. vinsten med flera. D. med sig åt någon, låta någon få en del af hvad man sjelf har.* — *Syn. Skifta, Fördela.* — 4) (fig.) a) Utgåra gränsskilnad emellan. *Denna flod d-r landet i två delar. Eqvatorn d-r jordklotet i två lika stora halvvor.* —